

költészetben a klasszikus hellenizmust, amelynek derűs útjain előtte André de Chénier és Jean Moreas járt. Örökség volt számára ez a görög lélek. Párizsban született, román nevét (Anne de Brancovan) román apjától kapta, de anyai ágon a görög Maurocordato hercegektől származott. Ez a szárnyaló, hellén könnyedség, ez a dionysosi hevület teszi táncosan szökellővé költészetét. Ez tárja meg a szimbolizmus homályát a szabadon szálló szeleknek, akár csak Henry de Régnier-vel s éppen ez teszi annyira népszerűvé abban a francia irodalomban, amely kissé belekábult már Rimbaud és Mallarmé hermetikusságaiba. De minden görögsége mellett alapjában mégis romantikus költő. Talán az utolsó nagy lendületű a Hugók és Lamartine-ok fajtájából, akik számára kényszerűség a költészet, akiknél minden ihletből fakad. Ő maga vallotta, hogy a költő nem írja szabadon versét, hanem valamely felsőbb hatalom tollba mondja neki s hogy a szép vers megelőzi születését, mert belülről kibuzgó isteni adomány. Az ő költeményei is mindig szinte önkívület lobogásából fakadtak s mint színes zuhatagok öntötték szerte képeik, érzéseik nem apadó áradását. Papnő, aki számlálhatatlan kincs ragyogásával tépi szét lelkét, hogy ezeket a tündöklő ajándékokat szórja tulajdon lobogásának máglyáira. Ő az áldozati oltár s a láng is, melyen önmagát emészti föl — írja róla Charles du Bos.

Tele van a világ sokszerű ragyogásának dicséretével, de a természet minden változatos tündöklésében aszszonyos egocentrussággal önmagát éneklí. Panteista rajongás odaadásával oldódik fel a természetben, mámorosan rohan a fénybe mint Kelley, szilaj érzékiséggel veti magát a szépség szüntelen egymásra türemlő hullámverésébe, mint Sawnburne, de mindig és mindenütt megörzi vonzó

nőiességét s egész lírája nem más, mint ennek a női kitárulásnak véget nem érő vallomása.

Már gyermekkorában írt verseket s költészte lényegében utolsó kötetéig változatlanul ugyanaz maradt. Első kötele *Le Coeur innombrable* (A számlálhatatlan Szív) egyszerre meghódította számára a népszerűséget. A *Vivants et les Morts* s a *Les Forces éternelles* (Élők és Holtak, Az örök Erők) című kötetében emelkedett alkotó gazdagságának tetőpontjára, a *L'Honneur de Souffrir* (A Szenvedés tisztessége) a klasszikus tökéletesség érett delét jelezte. Költészte itt már hibátlan volt, mint a trianoni kertek habtestű márványai, amelyeket azonban keleti nap lángja hevített hajnalpírba. *Kállay Miklós.*

Barbara Allison : La vita de Silvio Pellico. (Mondadori kiadása, Milano.)

Az olasz irredentizmus egyik vezető csillagának, Silvio Pellico grófnak emléke művészi alkotásra sugallta Barbara Allison-t, a kiváló olasz essayista írónőt *La vita di Silvio Pellico* (Silvio Pellico élete) c. munkájával.

Giovanni Berchet, az 1820-as évek híres olasz költője mondja egy helyütt: «A költő nemcsak nemzete jelenében él, hanem multjában is». Ha ez igaz, úgy Barbara Allason kétszeres szolgálatot tett nemzetének, mert Pellico életleírásában új emlékművet állított az olasz hazafiságnak is.

Silvio Pellico teste vézna, törekeny volt, de a lelkülete, az Égtől kapott isteni szikra, arra hivatva, hogy a kis, elnyomott, hét részre feldarabolt Olaszországot segítse a felszabaduláshoz, a függetlenséghez. Mi volt Piemont? A szárd királlyal együtt alig négy-millió kis nép, Turin fővárossal. A legnagyobb ellenség azonban Ausztria volt. A Sedlnitzkyek, Radetzkyek, Metternichék s a cseh és osztrák elnyomókból kikerült kamarilla és szoldateszka véres és középkori uralma

hihetetlen gyorsan termelte ki az *olasz titkos szervezeleket*. Osztrák adatok szerint csak a Carbonariá-nak 800 ezernyi, mindenre elszánt tagja volt s a semmitől vissza nem riadó olasz irredentát állította szembe az osztrák-cseh imperializmussal. I. Ferenc alatt Ausztria elvérezve és kifosztva a napoleoni háborúk alatt, rávetette magát a termékeny és ipari Felső-Olaszországra. Az olasz lakosság nyakára húszezer osztrák katonát, rengeteg cseh és osztrák hivatalnokot, rendőrt és titkos rendőrt küldött, akik naponta kilencvenezer lírába kerültek a városnak. Az olasz iskolákból kidobták az olasz tanítókat s helyettük osztrák-németeket és cseheket állítottak be.

A milánói *élite*, a szellemi élet egy kis csoportja, írók, költők és művészek kezdték gyűjtogatni a nemzeti érzés pásztortüzét. Az osztrákok olasz nyelvű lapokat és könyvtárt adtak ki a közvélemény megnyerésére. Az olasz gondolkozók kis csoportja viszont elhatározta, hogy az olasz közvélemény tájékoztatására független szellemű lapot ad ki «*Conciliatore*» («Békéltető») címen. A legkitűnőbb olaszok álltak össze, köztük Silvio Pellico, költő és drámaíró, Berchet, a költő, Sismondi, aki Párisból küldte a tudósításokat, Ugo Foscolo és más hírességek.

Az osztrák helytartóság a lap aktájának hosszú bécsi zarándoklata után, inkább kíséretlenül képpen, megengette a lap megjelenését. Alig egy-két szám jöhetett azonban a napvilágra, az is úgy, hogy az első szám négy oldala üresen jelent meg, a többi hasábkban pedig szakadozott sorok és hírek. Pellico számára a lap megszűnése így nagy könnyebbülés volt: visszatért a költészethez. Verseit a salonokban szavalták. «*Francesca da Rimini*» drámájának óriási sikere volt a Carignanoszínházban.

1820-ban egy végzetes levelet írt Génúában lakó öccséhez, amelyben szimbólikus szavakban ajánlotta egy

barátját, Porro grófot a figyelmébe. Porro célja, hogy az «ottani kereskedelmi viszonylatokat» tanulmányozza. Az osztrák cenzura felbontotta a leveleket s tudta, hogy «kereskedelmi viszonylatok» alatt a Carbonaria rejtőzik. Silvio Pellicot, Porro grófot és több más barátját még aznap elfogták s letartóztatták. Különösen Pellico-t vették vallatás alá. Előbb szép szóval, majd fenyegetésekkel és különböző inzultusokkal igyekeztek belőle kivenni bűntársait a Carbonariában. Pellico nem vallott s erre börtönre vetették. Olasz földön azonban csak addig maradt, míg Bécsből meg nem érkezett az értesítés, hogy a Brünn közelében lévő borzalmas és hírhedt Spielbergbe zárják, míg ítéletet nem mondanak fölötte «felségárulás» miatt, ami halálbüntetést jelenthet. A halálbüntetésről Pellico-nak tudomása volt s tudta, hogy az osztrák szoldateszka szelleme könyörtelen. Egy éjszaka őt és barátait szekerre rakták fel, hogy a morva erődbe szállítsák. Az olasz lakosság valahogy mégis tudomást szerzett s az olasz falvak, ahol áthaladtak, ébren voltak, mindenütt égtek a mécsesek és néma meghatottsággal üdvözölték a hírneves költőt. És a megérkezéskor sorfalat állott a morva városka lakossága is és cseh nyelven beszélgetve sajnálkoztak és mutogattak a kocsiiban ülő olasz hazafiakra.

A spielbergi börtönök tulajdonképpen a legborzalmasabb kazamaták. Ahová Silvio Pellicot helyezték, inkább sírbolthoz hasonlított nedves falaival, lehullott vakolatával és gyöngye világosságával. Semmi sztorzat. Egy durva deszka-prics, szalmazsák nélkül. Fölötte két vaslánc. Az egyik a kézre, másik a lábra.

Pellico-t, a szívhajos, gyöngye tüdejű embert e kazamatába taszították. A cél itt az volt, hogy továbbra is kivallassák: árulja el a Carbonaria szervezetét. A halálbüntetés esetleg el

is marad, ha mindent bevall. Az osztrák-cseh szoldateszka minden fufangjával próbálták vallatni. A nehéz, rozsdás vas miatt egy lépést sem tehetett börtönében. Eleinte aludni sem tudott e szörnyű helyzetben, rémképek kínozták. Nem a saját életéért, hanem rajongva szeretett szüleiért, akiket nem értesíthetett, mert erre nem adtak lehetőséget. Minden levelezést tiltottak; semmi levél hozzá nem érkezhett. Az ételek élvezhetlenek voltak. A beteges test rövidesen egyik lázból a másikba esett. A börtön cseh igazgatója még sem engedte pihenni, hanem láncával hozatta fel a költőt s naponta vallatta, árulja el többi «bűntársait.»

Hetek után érkezett meg a bécsi rendelet, amely Silvio Pellico halálbüntetését 15 évi szigorú várfogságra változtatta.

Egy napon megérkezett Bécsből a parancs, hogy megengedik a költőnek a levelezést hozzátartozóival. Hogy szüleit megnyugtassa, az átélт szörnyű szenvedések helyett állandóan azt írja, hogy *a bánásmóddal meg van elégedve* s vallásos meditációban, írással és olvasással tölti el napjait.

Silvio Pellico megbénult bilincsbe vert lábára. A spielbergi börtönnek volt egy szentéletű papja, Ziak (Zsák?) nevű, aki nagy szálnalmat érzett az olasz foglyok iránt. Egész állásának kockázatával maga írt levelet a bécsi udvarban lévő előkelő összeköttetéseihez s különösen Silvio Pellico és Maroncelli súlyos állapotát emelve ki, könyörgött megkegyelmezésükért.

Az eredmény mindössze az volt, hogy egy börtönorvos látogatást tett Pelliconál; a költő nagy szenvedéseiről panaszkodott s különösen arról, hogy a lábát kínozó bilincs aludni sem engedi. Az orvos azonban azt a meg-

állapítást tette, hogy Pellico még elviselheti a láncokat.

Új és az osztrák szoldateszka eddigi kiküldötteinél még ambiciózusabb személység vette át a foglyok felügyeletét: Münch von Bellinghausen. Úgy találta, hogy a foglyok unatkoznak és a legszigorúbb kényszermunkát rendelte el számukra. Az abból állott, hogy nyers, piszkos és bűzös lencsomókból fonatokat csináljanak, fát fűrészeljenek, cipőt foltozzanak. A lencsomókkal való foglalkozás volt a legrosszabb; a lentőmegeket valamikor olajba áztatták s rothadt bűzt árasztottak; a kezelés nyomán hólyagok keletkeztek, nagy fájdalmat okozva. Silvio Pellico tíz évet töltött így a spielbergi börtönben, amikor Ziák plébános szünetlen könyörgéseire és levelezéseire I. Ferenc császár kegyelme végre megérkezett. A fogházigazgató Maroncellival együtt felhívatta és közölte velük a magas leiratot.

A költő visszatérhetett szülei házához. Súlyos betegen ért haza s sokáig, nagyon sokáig gyötörték még ébren és álomban Spielberg rettenetes évei.

Mikor évek múlva, egy plébános barátja ösztönzésére, megírta «I miei prigionieri» c. halhatatlan művét, nem túlzott semmiben, saját maga vigyázott legjobban, hogy az igazsághoz híven írja le ott átélт szörnyű éveit. A művet lefordították minden nyelvre. Magyarul 1861-ben jelent meg Zádori János fordításában Balassagyarmaton. Több színpadi művet is alkotott, köztük a «Gismonda»-nak is nagy sikere volt s a címszerepet nem kisebb művésznő játszotta, mint Adelaida Ristori.

Silvio Pellico csodálatos keresztény állhatatosságát a világ összes keresztény tankönyveiben példaképpen állítják az ifjúság elé. (1.)

A NAPKELET minden közleményéért írója felel.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: TORMAY CECILE.

Helyettes szerkesztő: HARTMANN JÁNOS.

Stephaneum nyomda r. t. — Felelős: IFJ. KOHL FERENC.